

2013

ÅRSMELDING

SAUEKONTROLLEN

INNHold

Om Animalia	3
Forord	4
Saukontrollens formål	5
Organisering og finansiering	6
Medlemskap i Saukontrollen	7
Aktiviteter i Saukontrollen i 2013	8
Avlsarbeidet i Norsk Sau og Geit	10
Satsingsområder	11
Rådgivere i Saukontrollen	12
Statistikk fra Saukontrollen	14
Begrep og definisjoner	15
Historisk utvikling	16
Landsoversikt	18
Medlemsoversikt og besetningsstruktur	19
Rasefordeling	21
Lammetall og lammetap	22
Tilvekst og høstvekter	24
Avdrått	26
Slakteresultater	28
Helseopplysninger i Saukontrollen	32
Norwegian sheep recording system	35

ANIMALIA

Lørenveien 38, Pb 396 Økern, 0513 Oslo

Tlf.: 23 05 98 00. Fax 73 56 48 10

E-post: animalia@animalia.no

Opplag: 4 700

Forsidebilde: Nore i Buskerud

Foto: Grethe Ringdal

Trykk og grafisk design: Konsis 128641

Dato: Januar 2014

www.animalia.no

OM ANIMALIA

STYRKER NORSK KJØTT- OG EGGPRODUKSJON LANGS HELE VERDIKJEDEN

Animalia er et av Norges ledende fag- og utviklingsmiljøer innen kjøtt- og eggproduksjon. Vi tilbyr norske bønder og norsk kjøtt- og eggbransje kunnskap og kompetanse gjennom e-læring og kursvirksomhet, forsknings- og utviklingsprosjekter, husdyrkontroller og dyrehelsetjenester.

Animalia er en nøytral aktør som arbeider for og sammen med hele den norske kjøtt- og eggbransjen. Vi skal bidra til økt verdiskapning, reduserte kostnader og høy tillit til norsk kjøtt- og eggproduksjon.

FORORD

Saueteknologien er den landsomfattende husdyrkontrollen for sau. Kontrollen er åpen for alle saueprodusenter i Norge. Medlemskapet organiseres gjennom slakteriene. Animalia har den sentrale administrasjonen, med ansvar for drift og utvikling av den sentrale databasen og utvikling av registrerings- og rapporteringsverktøy for medlemmer og rådgivere.

Basert på tall fra 31. desember 2013 var i overkant av 28,5 prosent av landets sauebesetninger og 45 prosent av landets søyer over 1 år registrert i kontrollen. Medlemstallet var svakt økende i år. Søyetallet følger tendensen vi har sett de siste årene, og øker 2,5 prosentpoeng.

Andel medlemmer som registrerer data selv, er også økende. 82 prosent av medlemmene registrerer nå selv, en økning fra i fjor.

Vi håper medlemmer og andre saueinteresserte bruker årsmeldingen aktivt. Den kan brukes til å sammenligne egne resultater med landsgjennomsnitt, som et oppslagsverk og kan forhåpentligvis være til inspirasjon.

Statistikken i årsmeldingen er basert på opplysninger samlet inn til den sentrale databasen. Med i statistikken er alle innmeldte medlemmer som har registrert de aktuelle opplysningene i 2013. Det ble gjort en del endringer i beregningsmåter i 2008, noe som medførte at det ikke alltid kan gjøres sammenligninger tilbake i tid. Dette er beskrevet ved den enkelte tabell og/eller markert med bruk av en tykk strek i tabellen.

For Samarbeidsrådet for Saueteknologien og
Helsetjenesten for sau

Pål Kjørstad
Leder

Marit L. Lystad, Mari Langaker og Grethe Ringdal
Saueteknologien

Lisbeth Hektoen
Helsetjenesten for sau

SAUEKONTROLLENS FORMÅL

- Skaffe det enkelte medlem informasjon om egen besetning som grunnlag for styring/planlegging og kvalitetssikring av produksjonen.
- Legge grunnlag for landsomfattende avlsarbeid på sau gjennom fullstendig oversikt over dyras identitet ved merking og informasjon om enkeltdyr og besetning.
- Gi informasjon og oversikt over sykdom i besetningen og samle helseopplysninger til bruk i forebyggende helsearbeid og sjukdomsbekjempelse.
- Skaffe dokumentasjon ved livdyrsalg.
- Gi nødvendige opplysninger for generell rådgiving, informasjon, forskning, statistikk og prognoser.
- Være en del av de tiltakene som skaper aktivt og levende produsentmiljø.

ORGANISERING OG FINANSIERING

Animalia har administrasjonen av Sauekontrollen sentralt og står for drift og utvikling av registrerings- og rapporteringsverktøy for medlemmer og rådgivere og for den sentrale databasen. Slakterier, både samvirke og frittstående, har det lokale ansvaret, med rådgivere/registratorer rundt omkring i landet.

De innsamlede data er grunnlag for statistikk, dokumentasjon, forskning og avlsarbeid på sau, hvor Norsk Sau og Geit er ansvarlig for avlsindeksberegninger. Finansiering av den sentrale drift og utvikling dekkes av Omsetningsrådet. Finansiering av lokal drift i slakteriene dekkes delvis av medlemsavgifter.

SAMARBEIDSRÅDET FOR SAUEKONTROLLEN OG HELSETJENESTEN FOR SAU

Samarbeidsrådet for Sauekontrollen og Helse-tjenesten for sau er Sauekontrollens øverste veile-dende organ. Saker vedrørende regelverk, veile-dende priser, rettigheter og plikter som følger av medlemskapet, samt årsmelding og budsjett, er saker som behandles i dette forum.

Samarbeidsrådet består av representanter fra Kjøtt- og Fjørfebransjens Landsforbund (KLF), Nortura og Norsk Sau og Geit (NSG). Det har vært avholdt 2 møter og blitt behandlet totalt 26 saker i Samarbeidsrådet i 2013.

Samarbeidsrådet for Sauekontrollen og Helsetjenesten for Sau har i 2013 bestått av:

Bjørn Høyland/Pål Kjørstad (leder)
Norsk Sau og Geit

Thor Blichfeldt
Norsk Sau og Geit

Ida Mathisen
Kjøtt- og Fjørfebransjens Landsforbund

Finn Avdem
Nortura

MEDLEMSKAP I SAUEKONTROLLEN

Saukontrollen er åpen for alle saueholdere i Norge. Medlemskapet organiseres via slakteriene. Medlemmene kan velge om de vil registrere sine opplysninger selv eller om de ønsker å sende opplysningene til rådgiver. Rådgiver registrerer da opplysningene inn til Saukontrollens sentrale database på vegne av medlemmet.

MEDLEMSKAP I SAUEKONTROLLEN GIR:

- Enkelt registreringsverktøy. Saukontrollen Web gjør det mulig å registrere opplysninger raskt og enkelt.
- Nyttige rapporter på Saukontrollen Web. Alle medlemmer får tilgang til rapporter om produksjon og helseilstand i egen besetning på web.
- Bedre oversikt over egen besetning. Saukontrollen gir deg bedre oversikt over besetningen og hjelper deg å styre produksjonen.
- Grunnlag for avlsarbeid. Saukontrollen er grunnlaget for avlsarbeid på sau i Norge og gir deg avlsverdier og oversikt over kåra værer. For å få kåra værlam og få avlsindekser må dyret være registrert i Saukontrollen.
- Enklere å etterleve krav til dokumentasjon. Saukontrollen gjør det lettere å etterleve offentlige krav – og holde oversikt over opplysningene.

For mer informasjon, ta kontakt med ditt lokale slakteri. Se oversikten over rådgivere/registratorer lenger bak i årsmeldingen.

REGISTRERINGSVERKTØYET I SAUEKONTROLLEN

Medlemmer som ønsker å registrere data selv, gjør dette via Saukontrollen Web. I dette web-baserte programmet kan medlemmer registrere opplysning

ger og hendelser for egne dyr og ta ut rapporter for besetningen eller enkeltdyr. Pris på tilgang til registrerings- og rapporteringsverktøyet er avhengig av hvilket slakteri du leverer til, men veiledende pris er kr 750 per år.

SAMARBEID MED ANDRE PROGRAMMER OG UTSTYR

Brukere av PC-programmet Led-Sau kan sende og motta data fra Saukontrollen.

Saukontrollen Web tar imot vektdata, paringsdata og fostertellingsdata registrert på Biocontrol sin lesestav HHR3000. Det kan lastes ned data fra Saukontrollen Web til lesestaven. Les mer om dette på OS ID sine nettsider. Biocontrol har i 2013 hatt en ny løsning under utvikling, som gjør at man via et lokalt pc-program kan få registrert og sendt inn de fleste hendelser til Saukontrollen (inkl. lamming) fra lesestaven HHR. Denne løsningen ble godkjent i desember og er klar til bruk i 2014.

Vektdata fra de elektroniske vektene fra Knarrhult, Nessemaskin og Trustest kan leses inn via filoverføring til Saukontrollen Web. Trustest har ulike veiehoder i salg og disse produserer filer med ulikt-format, noe som har gitt problemer ved innlesing i Saukontrollen. Trustest vil våren 2014 lansere ny programvare som håndterer dette.

AKTIVITETER I SAUEKONTROLLEN I 2013

INFORMASJON

Sauetekontrollen har vært synlig i form av artikler og en fast spalte i alle utgaver av bladet Sau og Geit. Sauetekontrollen var som vanlig å se på Dyrskun i Seljord. Det har også vært holdt foredrag om Sauetekontrollen på årsmøter og medlemsmøter i regi av slakteriene og NSG. I tillegg er det gitt undervisning om Sauetekontrollen ved UMB. Sauetekontrollen har også i år sendt ut en kalender til alle medlemmer og andre interessenter sammen med Helse-tjenesten for sau. Medlemmene oppfordres til å følge med på Sauetekontrollens hjemmeside. Her legges det ut påminnelser om frister, tips og andre nyheter fra Sauetekontrollen.

DRIFT

Driftsåret 2013 har vært utfordrende i forhold til kompatibilitet med nye versjoner av Internet Explorer. Vi forklarer her årsaken til problemene og de valgene vi har måtte ta.

Appeon for Powerbuilder ble i 2006 valgt som utviklingsverktøy for webapplikasjoner i Animalia. Valg av Appeon gav husdyrkontrollene, ut fra gitte ressurser og kompetanse, en kostnadseffektiv måte å få lansert webversjoner. Valget medførte en binding til Internet Explorer som nettleser og behov for nedlasting av to tillegg (plugin). Nedlasting av tilleggene kan forhindres av virusprogram og sik-

kerhetsinnstillinger på pc-en. Dette problemet har økt det siste året og er årsak til innloggingsproblemene.

Da Microsoft lanserte Internet Explorer 10 (IE10) i februar 2013 oppstod de første kompatibilitetsproblemene. I november ble IE11 lansert. Kompatibilitetsproblemer medfører at Sauekontrollen fremstår med tomme menyer etter innlogging. Kompatibilitetsproblemene med IE10 lar seg omgå ved å bruke Verktøy - F12 og sette lesemodus til IE9. For IE11 løses problemet med avinstallering av IE11.

Utviklingsverktøyet Apeon støttet IE10 først 5. august og IE11 fra 18. november. I perioden fra februar til august var vi derfor ikke i stand til å løse problemet. En analyse av innregistrerte data etter 5. august viste at de fleste lammingsopplysningene var registrert og dere produsenter hadde lært å omgå problemet. Vi stod da i valget mellom å oppdatere i perioden med høstvektrapportering, en oppdatering som erfaringsvis skaper innloggingsproblemer for mange da det betyr at nye tillegg må lastes ned, eller leve videre med problemet ved å la dere produsenter velge F12 og lesemodus IE9. Vi valgte å avvente oppdatering. Når så IE11 kom midt i november stod vi på nytt i valget mellom å oppdatere til nye tillegg. Til tross for problemene, og med produsentenes og rådgivernes innsats, har det meste av data blitt registrert også i år. Med tanke på at det var 10 uker til lansering av ny versjon, valgte vi å unngå oppdatering også i denne omgang. Tiltaket ble å øke brukerstøtten fram mot 19. februar, med utvidet åpningstid på dagtid og kveldstid.

Indeksutplukk og utsendinger av sentrale lister har gått som planlagt, og tidsfrister er overholdt. Sauekontrollen har mottatt data fra eksterne enheter og programmer og har hatt et godt samarbeid med bl.a. NSG, Biocontrol, slakteriene og Lindholt Data rundt kommunikasjon og overføring av data.

DYKTIGE LOKALE RÅDGIVERE

Sauekontrollen har dyktige og ivrige rådgivere ute i felten som har opparbeidet seg gode kunnskaper om kontrollen. Alle yter brukerstøtte ovenfor medlemmene, i tillegg til den sentrale brukerstøtta hos Animalia. Den sentrale administrasjonen har god kontakt med rådgiverne. Denne kontakten er viktig for den daglige driften og for å få verdifulle innspill til videreutvikling av Sauekontrollen Web. Det er liten tvil om at lokal forankring og engasjement er avgjørende for at Sauekontrollen skal være det verktøyet medlemmene har bruk for.

UTSENDING AV SENTRALE LISTER

Samarbeidsrådet har vedtatt at medlemmer som registrerer selv i Sauekontrollen Web aktivt må bestille papirlister for å få de tilsendt. Dette ble også praktisert i 2013. Medlemmer som rådgiver registrerer for, har fortsatt fått tilsendt papirlister så sant medlemmet ikke selv har avbestilt listene. Alle lister som sendes ut er også tilgjengelige og alltid oppdatert i Sauekontrollen Web. Søyeindekslista ble for første gang ikke sendt ut i papirversjon, da ukentlige indeksskjøringer gjør at papirutgaven av denne raskt foreldes. Grunnet de tekniske problemene vi har hatt i 2013 vil årsrapport, helseutskrift og nøkkeltallsanalyse for 2013 sendes til alle medlemmer.

RFID

PDA, lesestaver og elektroniske vekter er eksempler på tekniske utstyr som etter hvert er i bruk i mange norske sauefjøs. Med disse kommer krav om kommunikasjon direkte mot Sauekontrollen Web. Data fra ulike elektroniske vekter og noen typer data fra lesestav fra Os ID(HHR) kan leses inn i Sauekontrollen Web.

Sauekontrollen har siden juni 2010 hatt tilbud om et PDA-program. Sauekontrollen PDA er et registreringsverktøy for å effektivisere driften på gården og et supplement til Sauekontrollen Web. Programmet kan kjøres på PDA'er med operativsystem Windows 6.5. Det er nå vanskelig å få tak i PDA'er for privatmarkedet som har dette operativsystemet. Vi lanserer derfor en ny versjon i 2014, Sauekontrollen APP, som vil fungere på Android-telefoner og Iphone. Dagens system vil støttes videre for de som har investert i utstyr.

NY SAUEKONTROLL HAR FÅTT HJELP AV BRUKERNE

Første halvdel av 2013 ble brukt på forprosjektet hvor vi jobbet med å vurdere og strukturere oppsamlede innspill vi har mottatt til dagens Sauekontroll gjennom brukerstøtte, idédugnad og brukerundersøkelse. Det ble etablert en produsentgruppe og en rådgivergruppe for å ha en mindre gruppe brukere å kunne jobbe tettere med og hente erfaringer fra, og vi har holdt flere møter og hadde e-postrunder med disse. Gruppene besto av 8 engasjerte produsenter fra hele landet, med ulik bakgrunn og driftsopplegg, samt 4 rådgivere. Midt i august gikk vi over i hovedprosjektet og startet opp med konkret utvikling og programmering av den nye Sauekontrollen. Arbeidsgruppa fra forprosjektet er fremdeles med i arbeidet og blir dratt nytte av også underveis i hovedprosjektet.

REGISTRERINGER, REGISTERINGER, REGISTRERINGER...

Sauekontrollen har flere formål. Det viktigste er at deltakelsen i Sauekontrollen skal bidra til bedre drift og økonomi på den enkelte gård. En god Sauekontroll med omfattende og nøyaktige registreringer gir også et godt grunnlag for å drive et nasjonalt avlsarbeid.

Vi har en god oppslutning om Sauekontrollen i Norge: 28,5 % av saueholderne og 45 % av søyene er med i kontrollen. Sammenlignet med de aller fleste andre land i verden er dette utrolig bra.

Er vi verdensmestere når det gjelder hva den enkelte saueholder registrerer i Sauekontrollen? Nei, dessverre ikke. Noen eksempler: Under halvparten av lammene har registrert fødselsvekt. Det samme er tilfelle for vårvekt. Nesten ingen registrerer voksenalvekt på søyene. Bare halvparten av besetningene rapporterer helseopplysninger, og mastittfrekvensen er nede på hyggelige 2,1 %. Nesten halvparten av utrangerte søyer mangler dessuten utranteringsårsak. En positiv kommentar omkring dagens registrering til slutt: Vi har et flott system med innrapportering av slaktedata direkte fra slakteriene til Sauekontrollen. Det er mange land som misunner oss dette opplegget.

Mange saueholdere har store forhåpninger til at avlsarbeidet skal gi vesentlige bidrag til et mer lønnsomt sauehold. Avlsnivået for tilvekst har blitt kraftig forbedret siden år 2000, men vi ser ikke den samme økningen i feltresultatene. Det ser ut som om miljøet vi gir søyer og lam (vår-, sommer- og

høstbeite) ikke er godt nok til at dyra får realisert sitt stadig økende genetiske potensial. Lammetall og klassifisering har også hatt vesentlig avlsframgang, og her ser vi heldigvis også stor framgang i felten.

Vi prøver nå å utvide avlsarbeidet med nye egenskaper, der egenskaper som kan redusere arbeidsforbruket i produksjonen er sentrale. Egenskaper som lette lamminger, god livskraft hos lammene og jur/spener som gjør det lett for lammene å suge vil gjøre lammingsperioden mindre arbeidskrevende for saueholderne.

Vi har nettopp fått innvilget økonomisk bistand til å gjennomføre et 3-årig avlsprosjekt der egenskapene som er viktige i forbindelse med lamming og dagene etterpå skal undersøkes. Planen er å starte med 20 forsøksbesetninger i lamminga 2014, fullskala registreringer i Sauekontrollen i lamminga 2015 og videre utover, og i 2016 kan vi forhåpentligvis ta inn en eller flere nye egenskaper i avlsarbeidet vårt.

Skal vi lykkes i avlsarbeidet, er vi helt avhengige av stor oppslutning om gamle og nye registreringer, og at registreringene blir gjort med nøyaktighet.

Vårt felles avlsarbeid kommer til å bli mer og mer avhengig av dine registreringer i Sauekontrollen!

Thor Blichfeldt
Avls- og seminsjef i Norsk Sau og Geit

SATSINGSOMRÅDER

NY SAUEKONTROLL - 2014

Fra vi lanserte Sauekontrollen Web i 2008 har det skjedd en rivende utvikling innen IT og bruken av teknologi i landbruket har beveget seg et godt stykke fremover. Gjennom høsten 2013 har vi derfor arbeidet med å utvikle en ny versjon av Sauekontrollen, og lansering av en første utgave, som inneholder basis- og vårfunksjoner, skjer 19. februar 2014. Ny versjon av Sauekontrollen Web utvikles på Java programmeringsplattform som gir oss disse fordelene:

- Investering i fremtidig teknologi
- Ingen innloggingsproblemer
- Økt brukervennlighet ved å bli tilgjengelig på flere nettesere og enheter
- Økt sikkerhet gjennom tilgang til programmeringskompetanse

Det blir fortløpende lansering av gjenstående funksjoner utover året inntil ny Sauekontroll er fullført.

I tillegg til webapplikasjonen lanseres Sauekontrollen App. Denne vil fungere på Iphone og Android-telefoner og vil kunne kjøpes i App Store og Google Play. Denne vil inngå i basismedlemsskapet.

ARBEIDE FOR ØKNING I MEDLEMSTALL OG – ANDEL

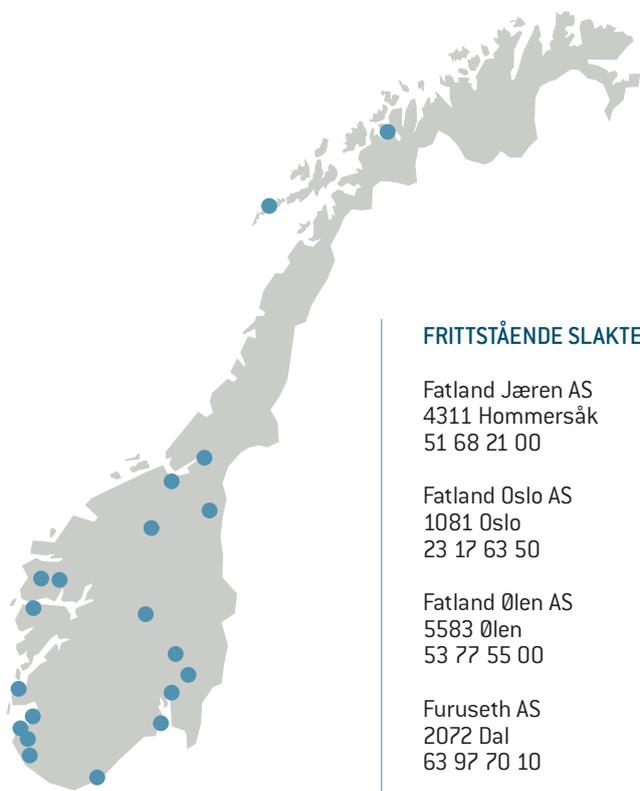
Sauekontrollen vil fortsette å jobbe for økt medlemstall i 2014. Dette håper vi blant annet å oppnå gjennom artikler som viser nytteverdiene i bruk av kontrollen og aktiv deltagelse på produsentmøter.

Rådgivere i Sauekontrollen 2013

NORTURA SA		Frittstående slakterier	
Vest:	Marie Fuglestad	Hilde Kalleklev Håland	Fatland AS
	Øystein Bjelland	Berit Pettersen	Fatland AS
	Karluf Håkull	Gerd Skjoldal	Fatland AS
	Olav T. Bø	Trond Ola Heggen	Furuseth AS
	Johannes Nedrebø	Pål Kjørstad	Furuseth AS
	Einar Helge Haugstad	Georg Fredrik Ueland	Prima Slakt AS
Øst:	Torhild F. Sisjord	Henning Sandmæl	Røros Slakteri AS
	Jan Aarskog	Aud Marie Bøe Holand	Slaktehuset Eidsmo Dullum
	Toril Hårdnes	Klaus Arild Sandøy	Slaktehuset Eidsmo Dullum
	Vinni Foss	Jarle Sæten	Nordfjord Kjøtt
	Eirik Kolbjørnshus/Randi Rogne	Ragnhild Tryggestad	Ole Ringdal AS
Nord:	Evy Moen	Kjell Åge Vannes	Horn's Slakteri
	Bjørn Wæhre	Paul Myhrås	Midt-Norge Slakteri fram til 01.09.2013
	Knut B. Simensen	Øyvind Skjemstad	Midt-Norge Slakteri fra 01.09.2013
	Gunhild Johnsen	Frode Thorkildsen	Jens Eide AS
	Ann Mari Fause	Aina M. Jenvold	Gammelnorsk Spælsaulag
	Knut Joakimsen		
	Bjørnar Sveli		
	Unn Lauvbakk		
	Jan Ove Stene		

Disse personene har arbeidet med Sauekontrollen i hele eller deler av 2013. Da det ofte er endringer i hvem som registrerer, anbefales det å kontakte slakteriet hvis dere er usikker på hvem som er deres lokale kontakt.

SLAKTERIER TILKNYTTET SAUEKONTROLLEN

NORTURA MEDLEMSSENTRER

Nortura Tønsberg
800 33 227

Nortura Rudshøgda
800 81 082

Nortura Sandeid
800 33 455

Nortura Forus
800 33 315

Nortura Førde
800 30 360

Nortura Malvik
810 30 303

Nortura Målselv
800 80 140

FRITTSTÅENDE SLAKTERIER

Fatland Jæren AS
4311 Hommersåk
51 68 21 00

Fatland Oslo AS
1081 Oslo
23 17 63 50

Fatland Ølen AS
5583 Ølen
53 77 55 00

Furuseth AS
2072 Dal
63 97 70 10

Horns Slakteri AS
8370 Leknes
76 05 54 00

Jens Eide AS
4790 Lillesand
37 40 34 00

Midt-Norge Slakteri AS
7600 Levanger
74 08 37 00

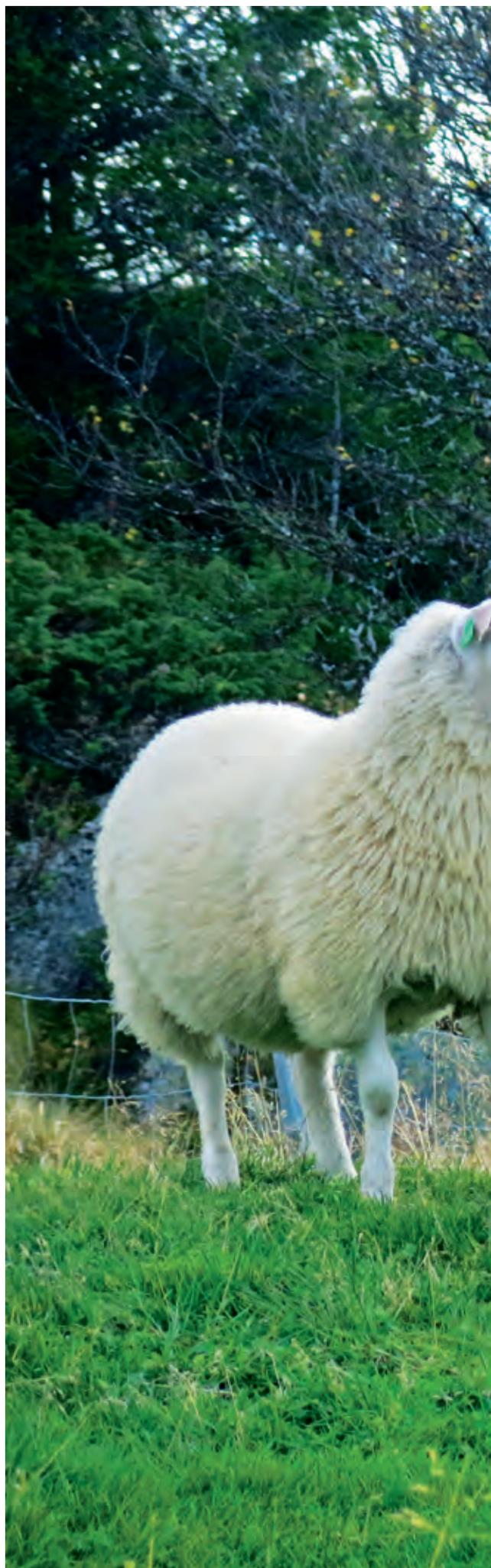
Slaktehuset Eidsmo Dullum AS
7228 Kvål
97 06 09 70

Ole Ringdal AS
6218 Hellesylt
70 26 91 00

Prima Slakt AS
4365 Nærbø
51 79 86 00

Røros Slakt AS
7374 Røros
72 40 65 80

TA KONTAKT MED DITT LOKALE
SLAKTERI FOR Å BLI MEDLEM AV
SAUEKONTROLLEN

STATISTIKK FRA SAUEKONTROLLEN

Vær oppmerksom på grunnlaget bak statistikken. Antall dyr eller besetninger bak gjennomsnittet er oppgitt i de fleste tabellene. Hvilken type opplysning det er snakk om, er viktig i vurderingen av tallmaterialet. Eksempelvis er påliteligheten av gjennomsnittlig andel dødfødte mindre enn gjennomsnittlige klassifiseringsresultat. Der hvor frekvensen er lav, vil hvert enkelt tilfelle ha innvirkning på gjennomsnittet. Oslo er ikke med på fylkesoversikter på grunn av for få produsenter.

3850 besetninger rapporterte lammingsopplysninger i 2012. Disse danner datagrunnlaget for årsmeldingen.

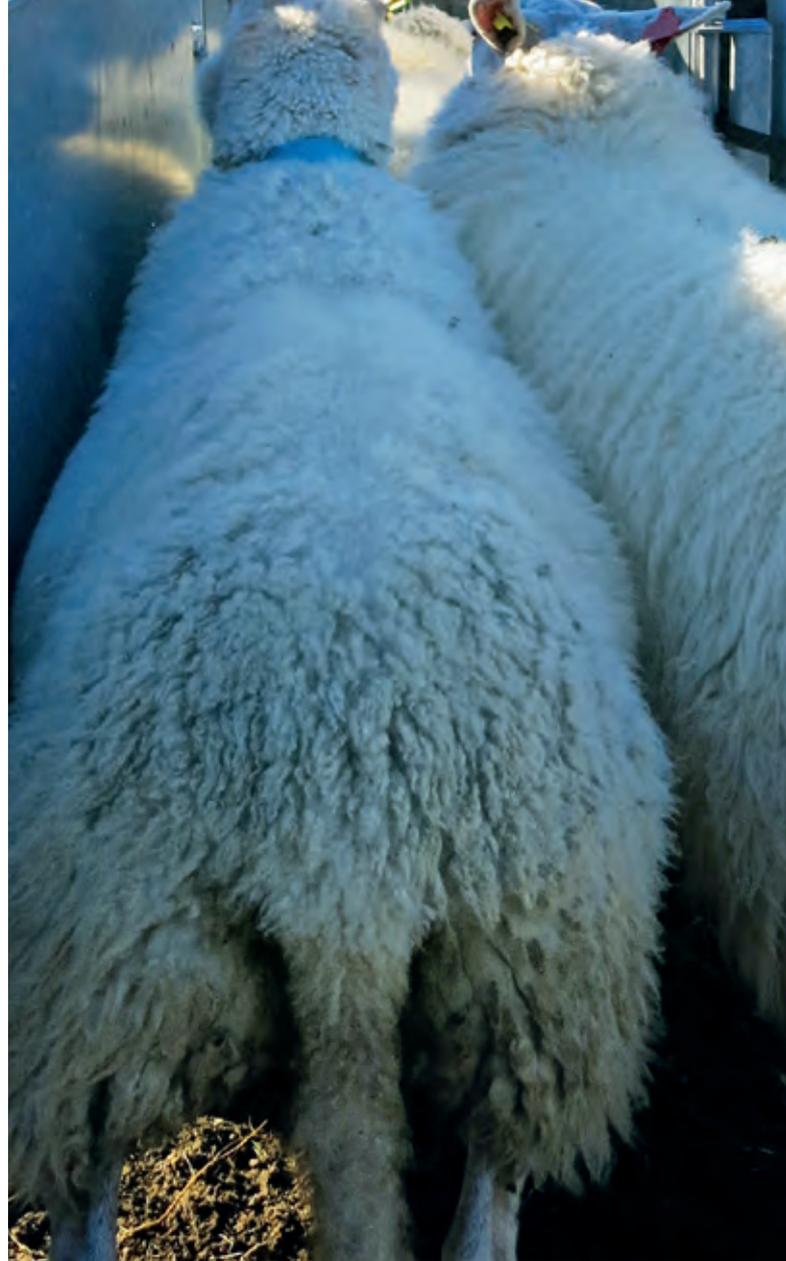
ENDRINGER F.O.M. ÅRSMELDING 2008

Begrepet 'Søye per 1. januar' brukes ikke lengre. Dette er erstattet av begrepet 'Para søye'. Se definisjonene under.

Begrepet 'Søye per 31.12.' innføres for beregning av oppslutning. Årsak er at dette er en mer korrekt sammenligning med de offentlige tallene.

'Tal lam om hausten' inkluderer nå lam med høstvekt eller slaktevekt. En feil i år har gjort at kun lam med høstvekt har blitt godskrevet søya. Dette medfører en økning i tal lam om hausten og avdrått på ca. 3 prosent.

På grunn av disse endringene er historiske produksjonsdata kjørt tilbake til 2000. Tall før den tid kan ikke sammenlignes direkte. I tabeller der beregningsgrunnlag er endret, er dette markert med en strek i tabellen før og etter ny beregning.

BEGREP OG DEFINISJONER

VOKSEN

Søye født 2 år eller mer før årsmeldingsåret.

GIMRE

Hunndyr født året før årsmeldingsåret.

PARA SØYER

Voksne søyer og gimrer som er registrert med lam, kasting eller som gjeld. Upara søyer og gimrer, overførings søyer og søyer med manglende informasjon ikke er medregnet.

SØYER PER 31.12

Søyer født 1 år eller mer før årsmeldingsåret, innmeldt 31.12 årsmeldingsåret. Dette brukes kun i forhold til tall fra Statens landbruksforvaltning. Se fotnoter tabell 1 for mer detaljer.

BURD

Antall lam søya har med seg på det aktuelle tidspunkt (burd vår = antall lam om våren, burd høst = antall lam om høsten).

LAM OM HØSTEN

Antall lam per søye som har høstvekt og/eller slaktevekt.

KORRIGERT HØSTVEKT

Beregnet høstvekt ved 145 dagers alder ut i fra antatt daglig tilvekst for rasen. Følgende tilvekstsatser brukes når veid høstvekt korrigeres:

Norsk Kvit Sau:	0,25 kg/dag
Sjeviot:	0,22 kg/dag
Pelssau:	0,21 kg/dag
Spælsau:	0,23 kg/dag

KORRIGERT SLAKTEVEKT

Slaktevekt korrigert til 160 dagers alder. 110 g/dag i slaktetilvekst utover 160 dagers alder brukt på alle raser.

AVDRÅTT

Lammevekt om høsten, i kg høstvekt. Lam som mangler høstvekt, men er slaktet, gis en gjennomsnittlig høstvekt.

RISIKOPOPULASJON

Tap i prosent er alltid regnet ut fra risikopopulasjonen om ikke annet er spesifisert. Det vil si dødfødt er i prosent av alle fødte lam, død inne er i prosent av levende fødte, død på sommerbeite er i prosent av de som levde ved slipp på sommerbeite, totalt tap er i prosent av alle fødte lam. Merk at dette begrepet ikke brukes i helse rapporten.

RASE

Våren 2010 ble det gjort en endring i Sauekontrollen som medførte endring av rasedefinisjon. Lam født fra og med 2010 får fars rase. Alle eldre dyr får definert rase basert på mors rase.

HISTORISK UTVIKLING

Tabell 1. Utvikling av medlemstall, antall kontrollerte søyer over 1 år og tilslutning

År	Antall buskaper ¹⁾	Tilslutning buskaper, % ²⁾	Antall voksne søyer ³⁾	Tilslutning søyer, % ⁴⁾
1972	3 597		94 417	
1982	5 300		236 738	
1990	5 594		284 440	
1992	5 397		295 984	
1993	5 282	21,2	289 010	
1994	5 256	21,2	303 097	
1995	5 367	21,8	303 828	
1996	5 310	22,3	297 144	
1997	5 170	22,5	288 849	
1998	5 061	22,8	285 133	
1999	4 925	22,6	279 924	
2000	4 929	22,9	291 673	26,9
2001	4 872	23,3	299 976	27,0
2002	4 783	25,4	304 539	27,1
2003	4 600	25,7	307 434	28,0
2004	4 402	25,8	309 573	28,1
2005	4 140	25,5	303 058	27,8
2006	3 935	25,4	291 905	28,6
2007	3 838	26,1	282 142	28,3
2008	3 928	27,4	275 180	39,8
2009	3 997	27,8	291 036	42,3
2010	3 899	27,4	295 725	42,3
2011	3 850	27,3	297 336	42,4
2012	3 850	27,6	306 947	44,0
2013	3 923	28,5	314 823	45,0

1) Alle besetninger innmeldt 31.12 årsmeldingsåret. Før 2008: Kun besetninger som innrapporterte lammingsopplysninger årsmeldingsåret.

2) Medlemmer som andel av antall besetninger som søkte produksjonstilskudd for 'Voksne sauer over ett år' 1.1. årsmeldingsåret (SLF).

3) Søyer over 1 år, innmeldt 31.12. årsmeldingsåret. Før 2008: Søyer og gimrer registrert med lam, kasting eller som gjeld samt søyer over ett år og eldre som ikke er para.

4) Søyetal som andel av antall 'Voksne sauer over ett år' det er søkt produksjonstilskudd for per 1.1 årsmeldingsåret minus antall 'Værer, 1 år og eldre' det er søkt produksjonstilskudd for 31.07. årsmeldingsåret (SLF).

Tabell 2. Historisk utvikling av lammetail, korrigert høstvekt og korrigert avdrått per para søye

År	Totalt fødte lam	Levende fødte lam	Lam om høsten ¹⁾		Tilvekst fødsel/høst [g/dag]	Korrigert høstvekt [kg] ²⁾	Korrigert avdrått [kg] ²⁾	
			Uten kopplam	Med Kopplam			Uten kopplam	Med Kopplam
1990			1,55			43,8	67,8	
1992			1,53			41,7	63,8	
1993			1,54			44,4	68,4	
1994			1,55			43,7	67,7	
1995	1,86	1,79	1,54		276	42,9	66,1	
1996	1,86	1,80	1,54		275	42,8	65,9	
1997	1,86	1,80	1,55		271	43,4	67,3	
1998	1,87	1,81	1,54		267	42,5	65,4	
1999	1,89	1,83	1,55		269	42,2	65,4	
2000	1,90	1,84	1,58	0,05	274	44,2	69,9	71,9
2001	1,93	1,87	1,59	0,05	271	43,8	69,8	71,9
2002	1,93	1,87	1,6	0,05	276	44,5	71,0	73,0
2003	1,96	1,89	1,6	0,05	270	43,7	69,9	72,2
2004	1,98	1,90	1,63	0,06	278	44,8	73,0	75,6
2005	2,00	1,92	1,62	0,06	281	45,1	73,2	75,6
2006	2,05	1,97	1,63	0,07	276	44,5	72,5	75,3
2007	2,05	1,97	1,64	0,07	275	44,4	72,6	75,8
2008	2,07	1,98	1,63	0,08	283	45,5	74,2	77,6
2009	2,09	2,00	1,64	0,08	279	44,9	73,5	76,8
2010	2,10	2,01	1,63	0,08	277	44,6	72,8	76,1
2011	2,10	2,01	1,61	0,08	272	44,6	70,8	74,4
2012	2,07	1,98	1,60	0,08	279	44,9	71,8	75,4
2013	2,11	2,01	1,60	0,10	272	44,1	70,7	74,9

1) Lam om høsten inkluderer lam som med høstvekt og/ eller slaktevekt.

2) Høstvekt og avdrått er korrigert til 145 dager.

I tabellen er tallene før og etter 2000 ulikt beregnet. Tall f.o.m. 2000 kan sammenlignes.

LANDSOVERSIKT

Kopplam er inkludert i alle tall, med unntak av vekter og tilvekster. Vekter og tilvekster for kopplam finnes i tabell 4.

Sett inn tall for egen besetning og sammenlign med landsgjennomsnittet. Hvor er det forbedringsområder i din besetning?

Tabell 3. Gjennomsnittlige produksjonsresultater per para søye

År	2013	Egne tall
Totalt fødte lam	2,11	
Dødfødt, %	4,75	
Levendefødte lam	2,01	
Tapt inne, %	3,64	
Tapt på vårbeite, %	1,07	
Tapt på sommerbeite, drept av rovdyr eller manglende opplysninger, %	10,95	
Gjennomsnitt lammedato	28.04.2013	
Gjennomsnitt fødselvekt, kg	4,7	
Gjennomsnitt vårvekt, kg	18,0	
Gjennomsnitt høstvekt, kg	42,6	
Gjennomsnitt korr.høstvekt, kg	44,1	
Gjennomsnittlig slaktevekt, kg	19,4	
Korrigert slaktevekt, kg	19,3	
Tilvekst fødsel - vår, g/dag	311	
Tilvekst vår - høst, g/dag	252	
Tilvekst fødsel - høst, g/dag	272	
Gjennomsnittlig alder vårvekt	42,4	
Gjennomsnittlig alder høstvekt	139,3	
Gjennomsnittlig alder slaktevekt	160,8	
Slakteklasse	R+	
Fettgruppe	2+	
Lam om høsten uten kopplam	1,60	
Lam om høsten med kopplam	1,70	
Avdrått uten kopplam, kg	68,4	
Avdrått uten kopplam korrigert, kg	70,7	
Avdrått med kopplam, kg	72,3	
Avdrått med kopplam korrigert, kg	74,9	

Tabell 4. Gjennomsnittlige produksjonsresultater for kopplam

År	2013	Egne tall
Tapt inne, %	5,42	
Tapt på vårbeite, %	1,54	
Tapt på sommerbeite, drept av rovdyr eller manglende opplysninger, %	13,65	
Gjennomsnitt fødselvekt, kg	4,4	
Gjennomsnitt vårvekt, kg	18,5	
Gjennomsnitt høstvekt, kg	41,0	
Gjennomsnitt korr.høstvekt, kg	43,8	
Tilvekst fødsel - vår, g/dag	309	
Tilvekst vår - høst, g/dag	261	
Tilvekst fødsel - høst, g/dag	267	
Gjennomsnittlig slaktevekt, kg	18,2	

MEDLEMSOVERSIKT OG BESETNINGSSTRUKTUR

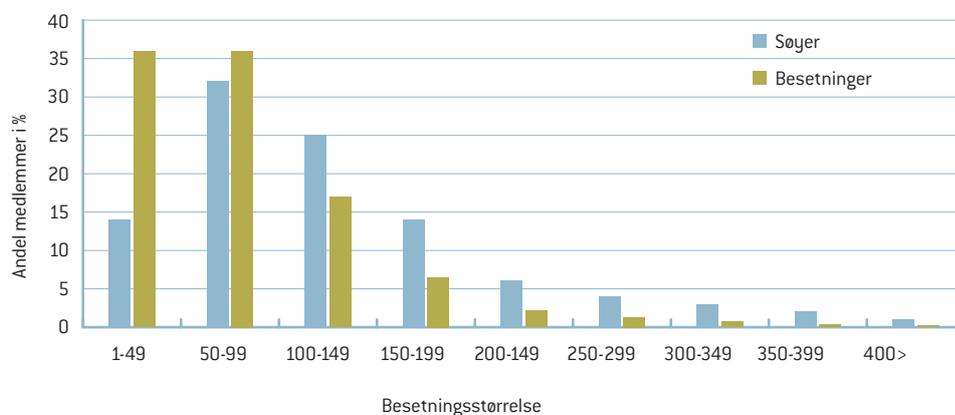
Tabell 5. Fylkesvis fordeling av medlemmer og søyer i Sauekontrollen, med tilslutning av besetninger og søyer fylkesvis og andel av medlemmer

Fylke	Besetninger i Sauekontrollen	Søyer i Sauekontrollen	Tilslutning 1) besetninger	Tilslutning 1) søyer	Andel av alle i kontrollen
Østfold	30	1 373	21,9	33,4	0,4
Akershus	56	3 377	24,8	46,9	1,1
Hedmark	212	18 903	32,2	50,6	6,0
Oppland	535	43 899	40,8	55,7	13,9
Buskerud	239	21 307	43,8	68,0	6,8
Vestfold	30	1 814	24,8	52,7	0,6
Telemark	114	8 055	32,3	47,5	2,6
Aust-Agder	56	3 947	25,3	42,7	1,3
Vest-Agder	95	5 976	22,3	39,6	1,9
Rogaland	629	54 972	24,9	37,1	17,5
Hordaland	514	26 855	27,6	40,7	8,5
Sogn og Fjord.	388	23 824	24,5	38,9	7,6
Møre og Romsd.	228	14 355	23,1	35,1	4,6
Sør-Trøndelag	212	22 172	30,4	49,1	7,0
Nord-Trøndelag	180	16 751	36,4	62,4	5,3
Nordland	236	27 038	24,0	41,6	8,6
Troms	142	16 860	28,1	48,5	5,4
Finnmark	27	3 345	23,5	46,5	1,1
Landet	3 923	314 823	28,5	45,0	100

1) Tilslutning beregnet som andel av besetninger og andel av antall 'Voksne sauer over ett år' det er søkt produksjonstilskudd for per 1.1 årsmeldingsåret minus antall 'Værer, 1 år og eldre' det er søkt produksjonstilskudd for 31.07. årsmeldingsåret (SLF). Fylke Oslo er holdt utenfor på grunn av lite tallmateriale.

Medlemstallet og søyetallet i Sauekontrollen har for første gang på flere år hatt en positiv utvikling, med en oppgang på hhv. 1 % og 2,5 %. På landsplan har antall besetninger vært relativt stabilt, med en nedgang på 1 %. Rogaland er det største medlemsfylket med 629 besetninger i kontrollen, fulgt av Oppland, Hordaland og Sogn og Fjordane. Når det gjelder oppslutning er det Buskerud og Nord-Trøndelag som topper statistikken med kontroll på hhv. 68 % og 62 % av søyene, med et landssnitt på 45 %.

Figur 1. Medlemmer i Sauekontrollen fordelt etter besetningsstørrelse

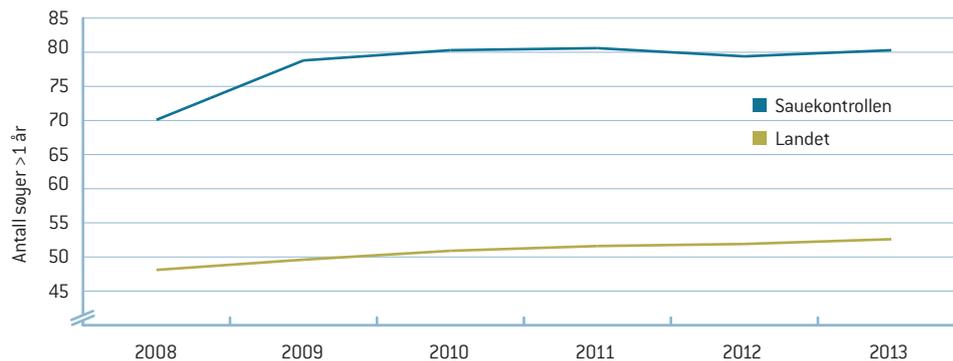

Besetningsstørrelse blant medlemmer i Sauekontrollen øker svakt år for år og nå er i snitt på 81,2 para søyer og gimrer. 36 % av besetningene har nå mellom 50-100 para søyer og gimrer. Nær 5 % av medlemmene har over 200 para søyer og gimrer, og 17 % av søyene i Sauekontrollen er i disse besetningene.

Figur 2: Utvikling av gjennomsnittlig størrelse på besetninger i Sauekontrollen til sammenligning med landet for øvrig

Besetningsstørrelse er her definert som antall søyer > 1 år for å kunne gi et mest mulig rett sammenligningsgrunnlag med offentlige tall. Se fotnote 3 tabell 1 for mer forklaring.

Tabell 6. Fordeling av voksne søyer og gimrer med lam, kasta/gjeld eller ikke para

	Voksne	Gimre	Totalt
Med lam – antall (%)	212 194 (98,0)	61 792 (82,8)	273 986 (94,1)
Kasta/gjeld – antall (%)	3 667 (1,7)	5 351 (7,2)	9 018 (3,1)
Ikke para – antall (%)	604 (0,3)	7 496 (10,0)	8 100 (2,8)
Totalt	216 465 (100)	74 639 (100)	291 104 (100)

Tabell 6 tar utgangspunkt i søyer som er registrert med lamming, eller har fått kode gjeld, kasta eller ikke para.

RASEFORDELING

Tabell 7: Rasefordeling voksne søyer

Rase	Antall søyer	Andel av søyetall, %
Norsk kvit sau	215 214	73,9
Kvit Spælsau	31 770	10,9
Dala	6 710	2,3
Gammalnorsk spælsau	5 632	1,9
Farga spælsau	4 850	1,7
Steigar	4 236	1,5
Norsk pelssau	3 972	1,4
Sjenviot	3 661	1,3
Texel	2 940	1,0
Rygja	2 270	0,8
Gammelnorsk sau	1 999	0,7
Suffolk	1 711	0,6
Nor-X	1 606	0,6
Blæset	1 358	0,5
Grå trønder	623	0,2
Svartfjes	622	0,2
Ukjent rase	523	0,2
Charolais	450	0,2
Fuglestadboket	431	0,1
Andre	526	0,2

Tabell 7 viser fordelingen av søyer (voksne og gimre, para og ikke para) av de enkelte rasene i Sauekontrollen. Nærmere 74 % av de innmeldte dyra er kodet som Norsk kvit sau. I "Andre raser" inngår rasene Krysnings, Dorset, Oxforddown, Merino, Romney og Finsk landrase.

LAMMETALL OG LAMMETAP

Kopplam er inkludert i tabell 8.

Para søye er definert som voksne og gimrer med lam eller som har kasta eller er gjeld. Overførings søyer og upara søyer og gimrer er ikke med i beregningen. Tabell 6 viser andel dyr som ikke er para.

Tabell 8. Antall fødte, levendefødte, prosentvis dødfødte og lam om høsten per para søye, fordelt fylkesvis												
Fylke	Totalt fødte lam			Levendefødte			Dødfødte, %			Lam om høsten inkl. kopplam		
	Para søye	Vok-sen	Gimre	Para søye	Vok-sen	Gimre	Para søye	Vok-sen	Gimre	Para søye	Vok-sen	Gimre
Østfold	2,04	2,20	1,45	1,93	2,08	1,37	5,57	5,54	5,72	1,64	1,79	1,09
Akershus	2,04	2,19	1,56	1,94	2,09	1,47	4,68	4,40	5,90	1,52	1,67	1,07
Hedmark	2,12	2,30	1,57	2,02	2,20	1,49	4,67	4,52	5,34	1,64	1,81	1,15
Oppland	2,14	2,32	1,62	2,05	2,23	1,54	3,99	3,74	5,01	1,71	1,87	1,24
Buskerud	2,13	2,30	1,66	2,03	2,20	1,57	4,61	4,36	5,58	1,74	1,88	1,32
Vestfold	2,03	2,22	1,56	1,93	2,12	1,45	5,03	4,51	6,84	1,58	1,78	1,09
Telemark	2,13	2,29	1,66	2,05	2,20	1,59	4,09	4,01	4,40	1,70	1,85	1,26
Aust-Agder	2,11	2,29	1,61	2,02	2,20	1,52	4,39	4,01	5,94	1,67	1,84	1,19
Vest-Agder	2,08	2,24	1,61	1,98	2,13	1,52	5,04	4,86	5,77	1,66	1,79	1,28
Rogaland	2,09	2,25	1,56	1,98	2,14	1,46	5,48	5,19	6,86	1,71	1,85	1,24
Hordaland	2,14	2,27	1,64	2,03	2,16	1,54	5,15	4,90	6,44	1,78	1,90	1,34
Sogn og Fjordane	2,15	2,28	1,67	2,05	2,18	1,58	4,51	4,35	5,29	1,79	1,91	1,35
Møre og Romsdal	2,20	2,35	1,69	2,06	2,21	1,59	6,02	6,02	6,04	1,72	1,85	1,31
Sør-Trøndelag	2,11	2,26	1,62	2,02	2,16	1,53	4,33	4,17	5,12	1,68	1,82	1,22
Nord-Trøndelag	2,08	2,24	1,61	1,98	2,13	1,51	5,15	4,90	6,20	1,57	1,72	1,12
Nordland	2,10	2,25	1,54	2,00	2,16	1,46	4,49	4,39	5,01	1,68	1,82	1,17
Troms	2,06	2,24	1,46	1,98	2,15	1,38	4,02	3,71	5,61	1,70	1,86	1,15
Finnmark	2,10	2,22	1,61	2,00	2,12	1,52	4,52	4,38	5,26	1,73	1,83	1,32
Landet	2,12	2,28	1,60	2,02	2,17	1,51	4,75	4,54	5,70	1,70	1,85	1,24

Rasefordeling i tabellen er basert på søyas rase. Fra og med 2010 har et dyrs rase blitt definert utfra fars rase.

Tabell 9. Antall fødte, levendefødte, prosentvis dødfødte og lam om høsten per para søye, voksen og gimre, fordelt på raser												
Rase	Totalt fødte			Levendefødte			Dødfødte, %			Lam om høsten inkl. kopplam		
	Per para	Per vok-sen	Per gimre	Per para	Per vok-sen	Per gimre	Per para	Per vok-sen	Per gimre	Per para	Per vok-sen	Per gimre
Norsk kvit sau	2,17	2,34	1,66	2,06	2,23	1,56	5,03	4,82	5,88	1,74	1,90	1,29
Kvit Spælsau	2,02	2,16	1,50	1,94	2,08	1,42	3,97	3,79	4,95	1,66	1,80	1,14
Dala	2,19	2,25	1,39	2,10	2,15	1,35	4,30	4,35	3,18	1,69	1,73	1,02
Gammalnorsk spælsau	1,71	1,87	1,17	1,68	1,84	1,14	1,88	1,70	2,87	1,25	1,37	0,84
Farga spælsau	1,85	2,06	1,32	1,77	1,98	1,25	4,23	3,94	5,37	1,51	1,70	1,04
Steigar	2,30	2,33	1,59	2,20	2,24	1,49	4,21	4,14	6,27	1,88	1,91	1,20
Norsk pelssau	1,81	1,99	1,38	1,75	1,92	1,34	3,31	3,53	2,54	1,48	1,66	1,04
Sjeviot	1,92	2,05	1,30	1,84	1,97	1,21	4,25	3,89	6,96	1,56	1,68	0,99
Texel	1,78	1,89	1,24	1,69	1,81	1,12	5,07	4,41	9,90	1,49	1,60	1,01
Rygja	2,09	2,22	1,20	2,00	2,12	1,15	4,36	4,35	4,44	1,65	1,76	0,96
Gammelnorsk sau	1,55	1,64	1,14	1,53	1,62	1,09	1,45	1,03	4,40	1,30	1,38	0,91
Norsk pelssau	1,81	1,98	1,34	1,75	1,91	1,29	3,52	3,49	3,63	1,56	1,72	1,08
Landet	2,12	2,28	1,60	2,02	2,17	1,51	4,75	4,54	5,70	1,7	1,85	1,24

Besetningene er gruppert på nytt for hvert nøkkeltall. Kopplam er inkludert i tabellen. Tabellen inkluderer kun besetninger med >= 30 søyer (2 796 besetninger). Snittall i denne tabellen kan derfor ikke sammenlignes med snittall i tabeller som inkluderer alle besetninger (3 923). Tappt sommer inkluderer rovdyr tap + dyr som mangler høstvekt eller slaktevekt.

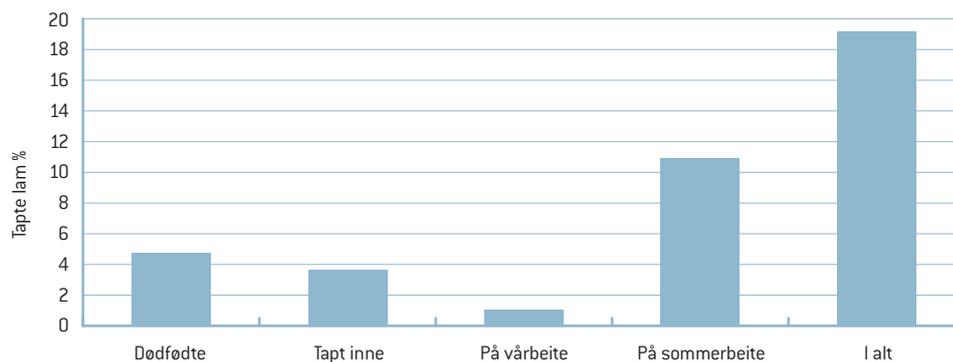
Tabell 10. Besetninger gruppert etter ulike nøkkeltall				
	Beste 1/3	Midtre 1/3	Dårligste 1/3	Snitt
Totalt fødte	2,40	2,12	1,83	2,12
Levendefødte	2,26	2,02	1,76	2,02
Dødfødte, %	1,37	4,20	8,47	4,75
Tap inne, %	0,72	2,95	7,06	3,64
Tap vårbeite, %	0,00	0,40	2,82	1,07
Tappt sommer	2,47	7,19	22,40	10,95
Totaltap	9,21	16,37	30,81	19,14
Lam om høsten	2,03	1,75	1,36	1,70

Tabell 11. Gjennomsnittsverdier for besetninger rangert etter lam om høsten

	Beste 1/3	Midtre 1/3	Dårligste 1/3
Lam om høsten	2,03	1,75	1,36
Totalt fødte	2,34	2,10	1,91
Levendefødte	2,22	2,00	1,82
Dødfødte, %	4,79	4,58	4,68
Tap inne, %	2,99	3,52	4,21
Tap vårbeite, %	0,85	1,13	1,24
Tap sommer	4,77	7,53	19,77
Totaltap	12,78	15,83	27,78

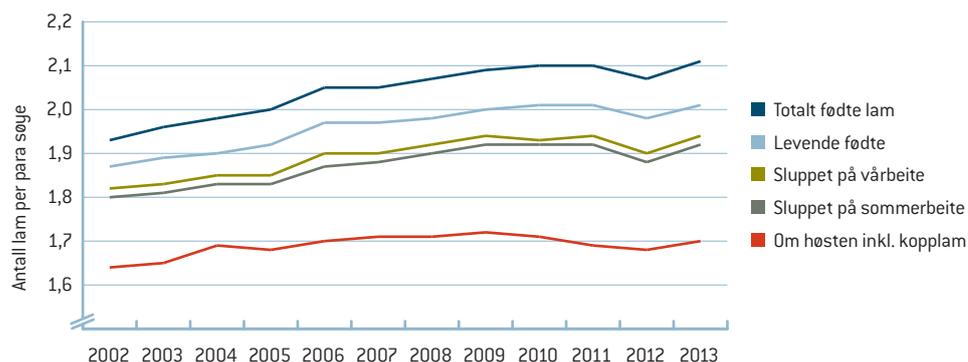
Figur 3. Andel tapte lam beregnet ut fra risikopopulasjonen

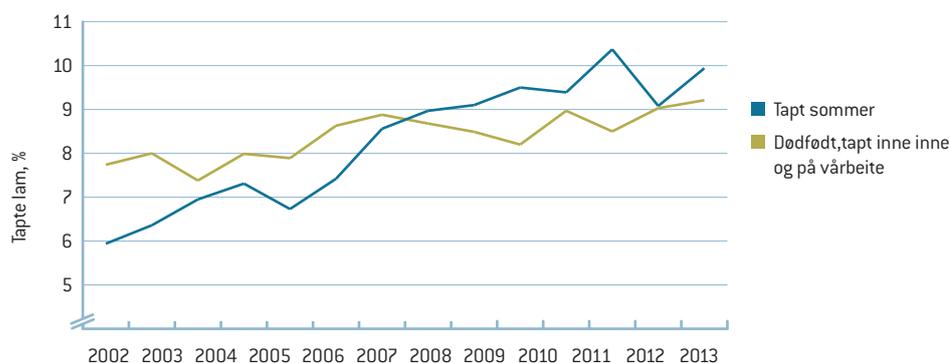
Besetningene er gruppert etter "Lam om hausten" og viser snitt for beste, midtre og dårligste tredjedel for de andre 'egenskapene'. Kopplam er inkludert i tabellen. Tabellen inkluderer kun besetninger med ≥ 30 søyer (2 796 besetninger). Snittall i denne tabellen kan derfor ikke sammenlignes med snittall i tabeller som inkluderer alle besetninger (3 923). Tap sommer inkluderer rovdyr tap + dyr som mangler høstvekt eller slaktevekt.

Figur 3 er beregnet ut fra risikopopulasjon. Det vil si antall lam som er i live før hver registreringsperiode. Tap i alt er beregnet ut fra totalt fødte lam.

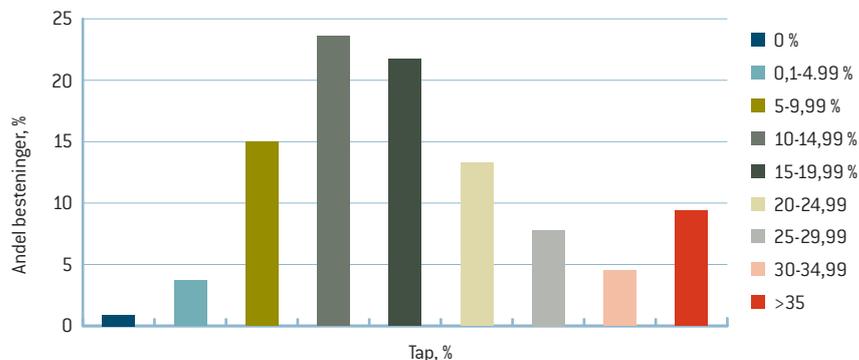
Figur 4. Utvikling av lammetall i Sauekontrollen

Figur 5. Utvikling av lammetap i Sauekontrollen

Figur 6. Besetningsfordeling totalt tap av lam

Figur 4 er beregnet ut fra totalt lammetall ved fødsel, antall levende fødte lam, antall lam ved utslipp på vårbeite, utslipp på sommerbeite og om høsten. Tall lam om høsten er inkludert kopplam.

Legg merke til skalaen. Vi har "zoomet inn" for å vise variasjonen.

Merk at tapsprosenten i figur 5 er beregnet ut fra antall fødte lam, og ikke ut fra risikopopulasjon. Tap på sommerbeite inkluderer rovdyr tap + dyr som mangler høstvekt, slaktevekt og andre opplysninger.

4,6 % av besetningene i Sauekontrollen i 2013 hadde registrert et totalt lammetap under 5 %. 35 % av besetningene hadde et totaltap av lam som var over 20 %. Lammetap er altså et betydelig problem i enkeltbesetninger. Økningen i totaltap fra 2012 skyldes en viss økning i manglende høstvekter i 2013. Tap på sommerbeite inkluderer nemlig både lam som mangler høstvekt og/eller slaktevekt. Men, ser man på tabell 12 ser man at en svært høy andel av lammene har høstvekt og mange av de lammene som ikke har høstvekt blir slaktet, dette forklarer derfor kun en liten del av tapet.

TILVEKST OG HØSTVEKTER

Tabell 12. Andel av lam født 2013 som har registrert fødselsvekt, vårvekt, høstvekt og slaktevekt

	Fødselsvekt	Vårvekt	Høstvekt	Slaktevekt
Antall med vekt	229 348	235 825	431 972	371 322
Andel veid	40 %	43 %	89 %	77 %

Tabell 13. Tilvekst og høstvekter, fylkesvis

Fylke	Høstvekt, kg	Korr.høstvekt, kg	Gj.alder høstvekt	Gj.alder vårvekt	Fødsel - vår, g/dag	Vår - høst, g/dag	Fødsel - høst, g/dag
Østfold	41,4	42,9	139,1	37,3	310	244	263
Akershus	40,6	40,9	143,7	35,6	305	230	249
Hedmark	40,4	43,2	133,7	32,9	302	258	266
Oppland	42,0	44,1	136,7	41,2	305	261	273
Buskerud	42,3	44,9	134,8	46,7	312	262	279
Vestfold	39,5	41,1	138,7	41,6	323	231	251
Telemark	42,5	43,1	142,4	44,1	310	242	265
Aust - Agder	40,7	41,4	142,2	44,4	292	240	255
Vest - Agder	41,1	41,8	142,1	43,3	326	241	257
Rogaland	43,0	43,9	141,4	52,0	313	249	271
Hordaland	43,9	44,0	144,6	47,8	318	246	271
Sogn og Fjordane	43,6	43,6	145,3	47,4	320	242	268
Møre og Romsdal	43,0	43,1	144,5	40,9	321	244	265
Sør-Trøndelag	42,1	43,9	137,9	31,1	294	256	271
Nord-Trøndelag	41,3	42,5	140,1	35,0	306	245	261
Nordland	43,4	45,8	135,3	25,7	304	277	287
Troms	44,2	47,5	131,9	18,0	316	295	300
Finnmark	43,8	47,0	132,3	22,9	324	283	295
Landet	42,6	44,1	139,3	42,4	311	252	272

Kopplam er ikke inkludert i tabellen.

Tabell 14. Tilvekst og høstvekter, fordelt på rase

Rase	Høstvekt, kg	Korr. høstvekt, kg	Gj.alder høstvekt	Fødsel - vår, g/dag	Vår - høst, g/dag	Fødsel - høst, g/dag
Norsk kvit sau	43,1	44,7	138,6	315	256	276
Kvit Spælsau	40,8	41,8	141,0	296	243	259
Dala	44,0	44,7	142,5	311	254	274
Steigar	45,6	47,4	137,8	330	271	295
Sjenviot	42,1	41,4	148,3	305	230	251
Norsk pelssau	40,9	42,0	139,5	292	239	261
Gammalnorsk spælsau	34,6	35,4	141,5	254	222	215
Rygja	42,8	42,7	145,2	311	237	260
Texel	41,8	43,9	136,5	314	246	271
Gammelnorsk sau	28,2	29,1	139,8	195	159	172
Grå trønder	39,0	38,1	148,8	264	208	231
Fuglestadbroket	41,3	40,5	148,1	292	205	245
Blæset	41,6	42,1	142,8	298	225	256
Nor-X	41,5	43,3	137,8	331	226	264
Farga spælsau	40,2	40,2	145,4	294	229	247
Charolais	41,2	43,5	136,0	321	245	267
Landet	42,6	44,1	139,3	311	252	272

Rasefordeling i tabellen viser til lammets rase. Fra og med 2010 har et dyrs rase blitt definert utfra fars rase.

Figur 7. Historisk utvikling av høstvekt og korrigeret høstvekt

Den korrigerte høstvekten er beregnet høstvekt ved 145 dagers alder, ut fra daglig tilvekst for de ulike rasene. Legg merke til at grafen er "zoomet inn" for å vise variasjonen bedre. Kopplam er ikke inkludert i datamaterialet.

Avdrått er lammevekt om høsten i kg per para søye, voksen eller gimre.

Gjennomsnittlig alder ved høstveeing var 139,3 dager. I 2011 og 2012 var den hhv. 139,4 og 139,5 dager.

Tabell 15. Avdrått, uten kopplam

Fylke	Avdrått, kg			Korrigert avdrått, kg		
	Para søye	Vaksen	Gimre	Para søye	Vaksen	Gimre
Østfold	66,3	72,6	43,4	68,5	74,8	46,2
Akershus	56,5	62,4	38,5	57,0	62,6	39,4
Hedmark	63,4	70,5	42,3	67,7	75,1	45,8
Oppland	67,9	74,9	47,5	71,2	78,4	50,3
Buskerud	70,0	76,7	51,3	74,2	81,1	55,1
Vestfold	57,9	65,2	39,9	60,2	67,4	42,8
Telemark	69,3	76,0	49,4	70,4	77,3	49,9
Aust_Agder	66,6	74,1	45,1	67,7	75,2	46,2
Vest_Agder	63,6	69,1	47,6	64,7	70,0	49,5
Rogaland	69,3	75,4	48,7	70,8	76,7	50,8
Hordaland	73,4	78,8	53,6	73,6	78,8	54,5
Sogn og Fjordane	75,4	81,2	54,2	75,3	80,9	54,8
Møre og Romsdal	69,0	74,5	51,3	69,2	74,4	52,0
Sør-Trøndelag	65,7	71,8	44,9	68,4	74,6	47,2
Nord-Trøndelag	61,2	68,0	41,2	62,9	69,7	42,9
Nordland	67,9	74,2	45,2	71,6	78,2	48,3
Troms	70,0	77,1	46,1	75,1	82,6	49,9
Finnmark	71,3	76,4	51,2	76,4	81,6	56,2
Landet	68,5	74,9	47,9	70,8	77,2	50,1

Tabell 16. Avdrått, uten kopplam, per rase

Rase	Antall søyer	Avdrått, kg			Korrigert avdrått, kg		
		Para søye	Vaksen søye	Gimre	Korr. para søye	Korr. vaksen søye	Korr. gimre
Norsk kvit sau	209 283	70,5	77,4	50,2	73,1	80,0	52,7
Kvit Spælsau	31 143	65,1	71,1	42,1	66,6	72,6	43,4
Dala	6 550	69,7	71,9	36,9	70,7	72,9	38,1
Gammalnorsk spælsau	5 338	42,6	46,6	28,5	43,6	47,5	29,8
Farga spælsau	4 658	58,8	66,7	38,8	58,6	66,4	39,2
Steigar	4 204	78,9	80,6	44,8	82,0	83,6	48,2
Norsk pelssau	3 911	59,0	67,4	39,1	60,6	69,2	40,4
Sjeviot	3 393	64,5	69,9	38,9	63,4	68,6	38,7
Texel	2 813	61,4	65,9	40,5	64,6	69,1	43,1
Rygja	2 168	67,5	72,2	36,7	67,5	71,9	37,8
Gammelnorsk sau	1 861	36,0	38,3	25,0	37,1	39,6	25,2
Suffolk	1 577	56,8	62,9	34,1	59,1	65,0	37,2
Nor-X	1 554	60,2	66,3	40,7	62,8	68,8	43,7
Blæset	1 282	59,8	67,9	36,3	60,6	68,3	38,3
Grå trønder	571	54,6	60,3	29,3	53,4	58,8	29,5
Svartfjes	539	37,9	43,5	25,7	40,1	46,1	26,9
Charolais	429	53,4	61,3	38,0	56,3	64,2	40,9
Fuglestadbroket	403	61,2	64,2	44,5	60,1	62,4	46,4
Landet	281 947	68,5	74,9	47,9	70,7	77,2	50,1

Figur 8. Historisk utvikling av korrigert og ukorrigert avdrått (uten kopplam)

Figuren viser historisk utvikling av ukorrigert og korrigert avdrått per para søye. Avdrått inkluderer lam med høstvekt og/eller slaktevekt.

Legg merke til skalaen. Vi har "zoomet inn" for å vise variasjonen bedre.

SLAKTERESULTATER

Lamma var i gjennomsnitt 160,8 dager gamle ved slakt. Korrigert slaktevekt er korrigert med slaktetilvekst på 110 g/dag til 160 dagers alder. Kun lam slaktet i fødselsåret er inkludert i grafen. Overføringslam er ikke inkludert. Dersom andel overføringslam varierer mellom år kan dette ha innvirkning på gjennomsnittlig alder ved slakt. Dette kommer da ikke fram av grafen.

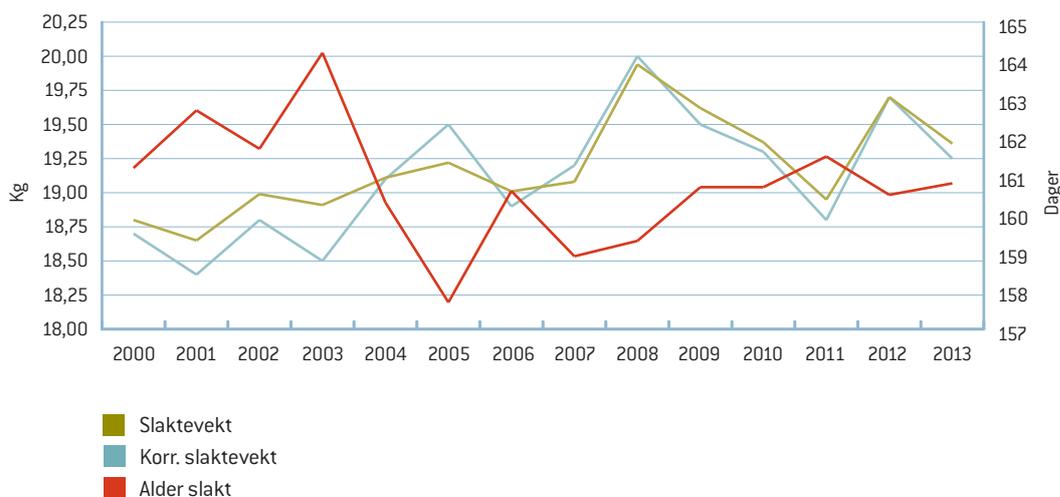
Legg merke til skalaen. Vi har "zoomet inn" for å vise variasjonen.

Gjennomsnittlig slakteklasse og fettgruppe beregnes fra EUROP-skalaen. Verdiene er oppgitt i tall. EUROP-klassifiseringen gis et tall (fra 1-15) i Sauekontrollen for å kunne beregne gjennomsnittsverdier. P=-1, P=2, P+=3 osv. Det samme gjelder gjennomsnittlig fettgruppe (fra 1-15). 1=1-, 2=1, 3=1+ osv.

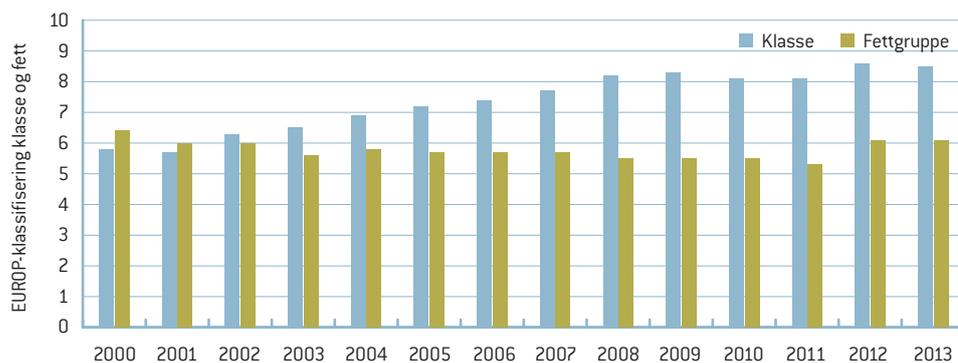
Datagrunnlaget for tabellen avviker fra den øvrige statistikken i årsmeldingen da tallene stammer fra klassifiseringsstatistikk for alle slakt i landet 2013 (totalt 990 722 lammeslakt). I underkant av 43 % av alt lammeslakt ble levert fra en medlemsbesetning.

Lam fra besetninger i Sauekontrollen holder en jevnere kvalitet enn besetninger utenfor kontrollen, en trend vi ser på tvers av slakteri og region. Medlemmer leverte i snitt 81 % kvalitetslam, mens ikke-medlemmer oppnådde det på 61 % av lammene.

Figur 9. Historisk utvikling av slaktevekt

Figur 10: Historisk utvikling av klasse og fettgruppe

Tabell 17. Slaktevekt, slakteklasse og fettgruppe for lammeslakt levert av ikke-medlemmer og medlemmer av Sauekontrollen i 2013

	Antall lam	Slaktevekt, kg	Klasse	Fettgruppe
Ikke medlem	565 144	17,4	7,4	5,9
Medlem	425 578	19,2	8,4	6,1

Tabell 18: Slakteresultat på lam, gruppert på alder ved slakt

Alder, dager	Antall slakt	Tilvekst fødsel - slakt, g/dag	Slaktevekt, kg	Klasse ¹⁾	Fettgruppe ¹⁾
< 101	3 147	180	14,3	8,8 (R+)	6,3 (2+)
101-120	5 978	154	20,1	9,0 (R+)	5,7 (2+)
121-130	18 974	143	20,6	9,0 (R+)	5,8 (2+)
131-140	45 305	134	20,7	8,9 (R+)	5,9 (2+)
141-150	61 686	124	20,5	8,8 (R+)	6,0 (2+)
151-160	60 295	114	20,1	8,7 (R+)	6,1 (2+)
161-170	49 805	103	19,4	8,6 (R+)	6,1 (2+)
171-250	105 514	86	18,5	8,3 (R)	6,2 (2+)
> 250	1 306	62	18,6	8,1 (R)	6,0 (2+)
Gj.sn.	352 010	108	19,6	8,6 (R+)	6,1 (2+)

1) Gjennomsnittlig slakteklasse og fettgruppe beregnes fra EUROP-skalaen. Verdiene er også oppgitt i tall. EUROP-klassifiseringen gis et tall (fra 1-15) i Sauekontrollen for å kunne beregne gjennomsnittsverdier. P=-1, P=2, P+=3 osv. Det samme gjelder gjennomsnittlig fettgruppe (fra 1-15). 1=1-, 2=1, 3=1+ osv.

Tabell 19: Slakteresultat på lam, gruppert på kullstørrelse ved fødsel og kjønn

Burd født	Antall slakt	Tilvekst fødsel - slakt, g/dag	Slaktevekt, kg	Klasse	Fettgruppe
Enkling	28 083	117	20,6	8,7 (R+)	6,3 (2+)
Tvilling	174 185	105	19,2	8,4 (R)	6,0 (2+)
Trilling	121 272	104	19,2	8,5 (R+)	6,1 (2+)
Firling+	24 044	106	19,5	8,8 (R+)	6,2 (2+)
Kopplam	23 790	114	18,2	8,6 (R+)	6,4 (2+)
Søyelam	141 131	98	18,7	8,6 (R+)	6,4 (2+)
Vêrlam	206 453	111	19,8	8,4 (R)	5,9 (2+)
Enkling	28 083	117	20,6	8,7 (R+)	6,3 (2+)

Tabell 20: Slakteresultat på lam, gruppert på kullstørrelse haust og kjønn

Burd haust	Antall slakt	Tilvekst fødsel - slakt, g/dag	Slaktevekt, kg	Klasse	Fettgruppe	Verdi, kr
Burd haust enkling	50 310	114	20,3	8,7 (R+)	6,3 (2+)	951
Burd haust tvilling	201 667	106	19,4	8,5 (R+)	6,1 (2+)	909
Burd haust trilling	53 089	101	18,9	8,5 (R+)	6,1 (2+)	881
Burd haust firling+	42 518	98	18,3	8,0 (R)	5,9 (2+)	842
Kopplam	23 790	114	18,2	8,6 (R+)	6,4 (2+)	860
Søyelam	141 131	98	18,7	8,6 (R+)	6,4 (2+)	864
Vêrlam	206 453	111	19,8	8,4 (R)	5,9 (2+)	929

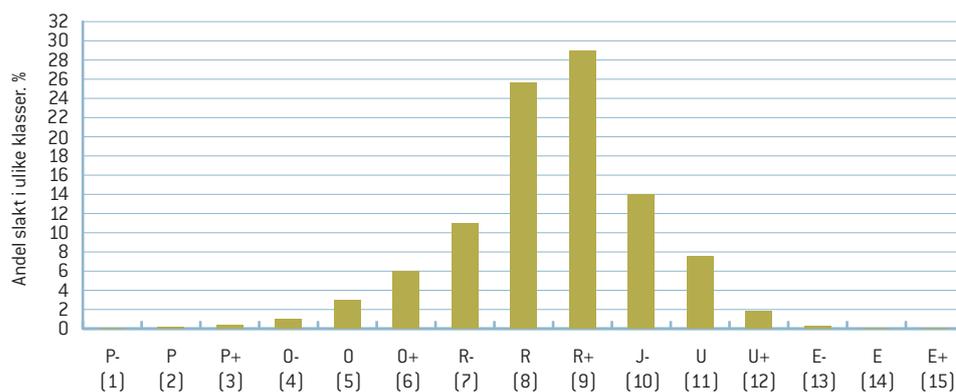
Tabell 21: Slakteresultat på lam (uten kopplam), gruppert på alder på søye

Alder, år (andel av slakta lam)	Antall slakt	Tilvekst fødsel - slakt, g/dag	Slaktevekt, kg	Klasse	Fettgruppe	Netto slakteverdi, kr
1 år	58 793	101	18,9	8,6 (R+)	6,1 (2+)	877
2 år	80 066	106	19,5	8,6 (R+)	6,0 (2+)	909
3 år	71 184	108	19,6	8,5 (R+)	6,0 (2+)	917
4 år	56 585	108	19,6	8,5 (R+)	6,1 (2+)	915
5 år	41 256	106	19,4	8,4 (R)	6,1 (2+)	903
6 år	24 701	105	19,2	8,3 (R)	6,2 (2+)	893
7 ->	14 999	101	18,8	8,0 (R)	6,2 (2+)	865
Gj.sn.	347 584	106	19,4	8,5 (R+)	6,1 (2+)	902

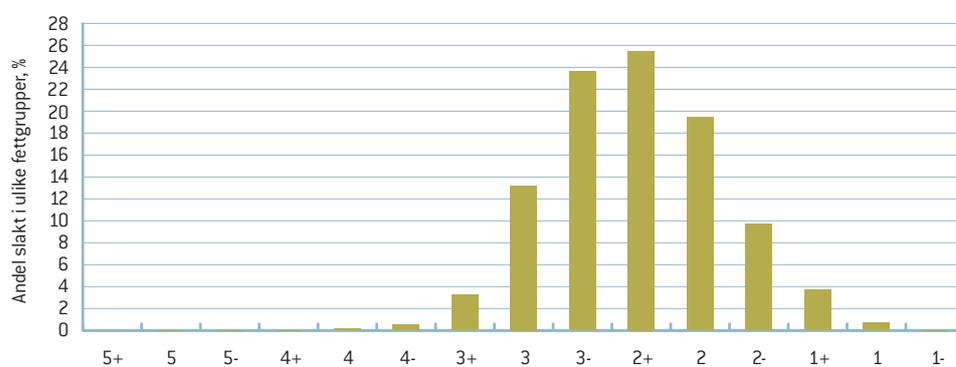
Figur 11 gjelder lammeslakt av alle raser, født og slaktet i 2013 (tallverdi slaktegruppe vises i parentes).

Figur 11: Fordeling av oppnådd klasse på slakta lam levert av medlemmer av Sauekontrollen

Figur 12 gjelder lammeslakt av alle raser, født og slaktet i 2013.

Figur 12: Fordeling av oppnådd fettgruppe på slakta lam levert av medlemmer av Sauekontrollen

1) Gjennomsnittlig slakteklasse også oppgitt i tall. EUROP-klassifiseringen gis et tall (fra 1-15) i Sauekontrollen for å kunne beregne gjennomsnittsverdier. P=1, P=2, P+=3 osv. Det samme gjelder gjennomsnittlig fettgruppe (fra 1-15). 1=1, 2=1, 3=1+ osv.

Tabell 22: Klassifiseringsresultater 2013, per rase

Rase	Antall slakt	Slaktevekt, kg	Klasse 1)	Fettgruppe 1)
Norsk kvit sau	293 870	19,7	8,8 (R+)	6,1 (2+)
Kvit Spælsau	33 954	17,8	7,2 (R-)	5,8 (2+)
Farga spælsau	6 310	17,0	6,8 (R-)	6,2 (2+)
Gammalnorsk spælsau	5 203	14,8	5,7 (0+)	6,1 (2+)
Texel	4 729	19,5	9,5 (U-)	6,3 (2+)
Norsk pelssau	4 706	17,3	6,6 (R-)	6,0 (2+)
Nor-X	4 522	19,7	9,1 (R+)	6,1 (2+)
Sjeviot	3 525	17,7	8,0 (R)	6,5 (3-)
Dala	2 370	18,7	8,0 (R)	6,2 (2+)
Suffolk	2 354	17,7	7,7 (R)	6,7 (3-)
Blæset	1 783	17,9	7,4 (R-)	6,6 (3-)
Gammelnorsk sau	1 685	12,9	5,8 (0+)	5,8 (2+)
Charolais	1 675	19,0	8,8 (R+)	6,3 (2+)
Rygja	1 625	17,7	7,3 (R-)	6,3 (2+)
Steigar	1 178	21,5	9,0 (R+)	6,3 (2+)
Grå trønder	621	17,2	7,4 (R-)	6,3 (2+)
Fuglestadbroket	431	18,2	7,2 (R-)	6,8 (3-)
Landet	371 796	19,3	8,5 (R+)	6,1 (2+)

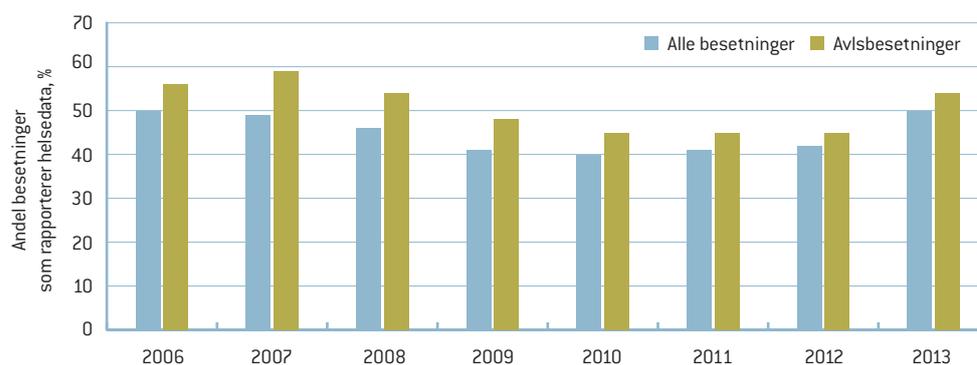
HELSEOPPLYSNINGER I SAUEKONTROLLEN

Data fra Sauekontrollen er det viktigste verktøyet vi har for å få oversikt over sjukdomsforekomsten i norske sauebesetninger. En slik oversikt er viktig for driften til den enkelte produsent, men er også avgjørende for de som skal arbeide med sauehelse gjennom avl, forskning eller overvåkning. Sauekontroll-data brukes i dag til å se på blant annet risikofaktorer for enkelte sykdommer og beregne arvbarhet av produksjonsegenskaper. På grunn av mangelfull rapportering er muligheten for å bruke helseopplysningene til for eksempel å se på endring i sjukdomsforekomst eller

arvelighet begrenset. Analyser for å finne bakenforliggende årsaker til sykdom er imidlertid mulig.

For første gang er data fra Dyrehelseportalen inkludert i denne statistikken. Dersom veterinær rapporterer utførte behandlinger via Dyrehelseportalen, og har angitt individnummer på sauen korrekt, vil data bli lagret i Sauekontrollen. I 2013 ser vi en viss økning i rapportering av helsedata, en stor del skyldes rapporteringene fra Dyrehelseportalen.

Figur 13: Innrapportering av helsehendelser i Sauekontrollen

Tabell 23: Utvikling i innrapporterte helseopplysninger i Sauekontrollen 2007- 2013

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Totalt antall sjukdomsregistreringer	2013	16304	17 125	201 44	18 018	16 397	19 106
Totalt antall forebyggende behandlinger	16304	17 125	201 44	18 018	16 397	19 106	17 935
Antall søyer i Sauekontrollen	124 224	134 047	143 969	155 283	174 171	188 531	154 640
Antall besetninger med opplysninger	282 142	288 256	298 260	295 725	297 336	285 089	291104
Antall besetninger totalt	1 869	1 724	1 560	3 643	3569	1 524	1808
Andel besetninger som registrerte helseopplysninger (%)	3 838	3 731	3 791	3 899	3 850	3 850	3923
Andel besetninger som registrerte helseopplysninger (%)	49	46	41	40	41	42	50

Tabell 24: Innrapportering av helseopplysninger fra avlsbesetninger 2008-2013

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Antall avlsbesetninger med helseopplysninger	921	742	660	673	662	766
Antall avlsbesetninger i Sauekontrollen	1703	1548	1470	1482	1467	1411
Andel besetninger med helseregistreringer (%)	56	48	45	45	45	54

Tabell 24 viser antall og andel avlsbesetninger som rapporterte helseopplysninger til Sauekontrollen fra 2008-2013.

Tabell 25: De hyppigst rapporterte sjukdommene hos søyer 2010-2013

Sjukdom	%			
	2010	2011	2012	2013
Mastitt, klinisk, alvorlig eller moderat	1,6	1,5	1,6	1,7
Mastitt, klinisk, mild	0,4	0,5	0,4	0,3
Mastitt på sommarbeite, ukjent grad og dato	0,3	0,3	0,2	0,1
Bør-, skjede-, eggleiarbetennelse	1,0	1,0	1,0	1,1
Parasittære sjukdommer, unntatt koksidier	1,2	0,7	0,9	0,4
Fødselsvanskar	0,6	0,5	0,5	0,6
Melkefeber	0,3	0,2	0,3	0,3
Listeriose	0,2	0,2	0,3	0,2
Skjedeframfall	0,2	0,2	0,2	0,2
Speneskadar	0,2	0,2	0,2	0,2
Lus			0,2	0,3
Børframfall	0,1	0,1	0,1	0,1
Utvortes parasitter - unntatt lus			0,1	0,5
Brokk (vom-i-skin el.)			0,1	0,1

Opgitt som % andel av alle søyer i de besetningene som registrerer sjukdom (totalt 144 519 søyer i 2013). Søyer som er behandlet eller har hatt flere tilfeller av samme sjukdom teller kun en gang.

Økning i forekomst kan både skyldes en reelt økende forekomst eller en endring i innrapportering i besetningene som rapporterer helsehendelser.

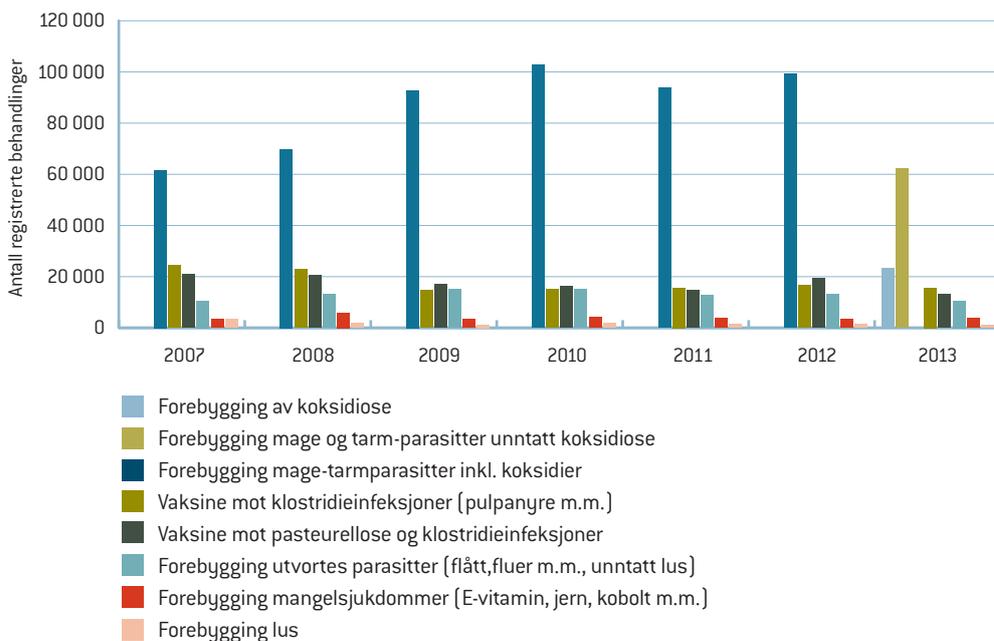
Tabell 26: De hyppigst rapporterte sjukdommene hos lam 2010-2013

Sjukdom	%			
	2010	2011	2012	2013
Parasittære sjukdommer p.g.a. koksidier o.l.	0,5	0,7	0,8	0,9
Parasittære sjukdommer, unntatt koksidiøse o.l.	0,7	0,5	0,6	0,4
Leddsjukdommar < 1 mnd.	0,3	0,2	0,3	0,3
Innrulla augelokk	0,1	0,1	0,2	0,2
Sjodogg				
Utvortes parasitter - unntatt lus	0,1	0,1		0,3
Luftvegsinfeksjonar, uspesifikke	0,1	0,1	0,1	0,1
Fluelarveangrep	0,1			
Klauvsjukdom – unntatt forfangenhet	0,1	0,1	0,1	0,1
Munnskurv	0,1		0,1	
Klostridieinfeksjonar (pulpanyre m.m.)		0,1	0,1	0,1
Mage-/tarmbetennelse < 7 dagar		0,1		
Leddsjukdommer 1-6 mnd				0,1

Opgitt som % av alle lam i de besetningene som registrerer sjukdom (284 933 lam i 2013). Lam som er behandlet eller har hatt flere tilfeller av samme sjukdom teller kun en gang.

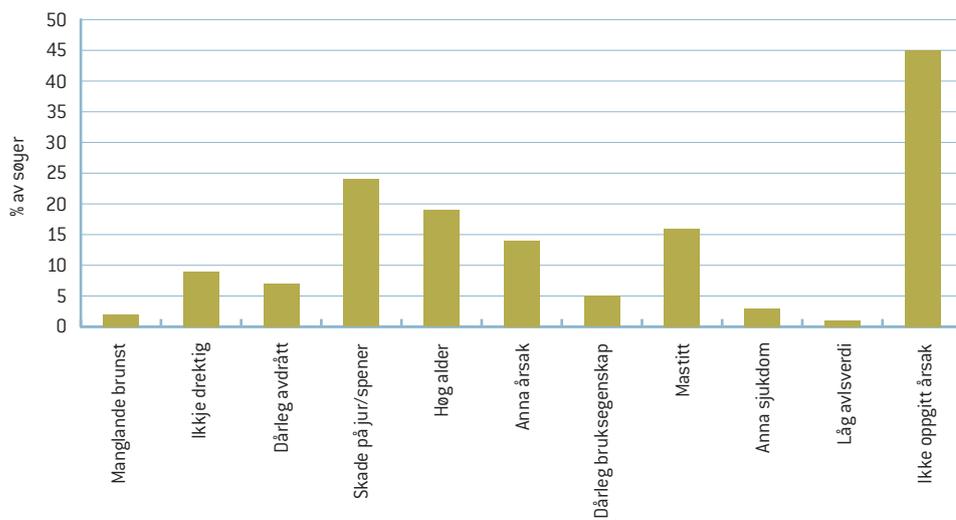
Figur 14: De hyppigst rapporterte forebyggende behandlingene i 2007-2013

Figur 14 viser de hyppigst rapporterte forebyggende behandlingene i Sauekontrollen 2007-2013. Det ble totalt registrert 154 640 forebyggende behandlingene (105 575 behandlingene av lam, og 49 065 behandlingene av søyer). Vi vet at forebyggende behandling som vaksiner, utføres hyppigere enn det som rapporteres. Tallene gir imidlertid et bilde av hvilke forebyggende behandlingene som er mest vanlig å bruke.

Fra 2013 er forebyggende behandling mot innvortes parasitter (rundorm m.m.) og parasittære sykdommer pga. koksidiøse m.m. splittet i to kolonner. Disse var før 2013 samlet i kolonnen "Forebygging mage-tarmparasitter inkl. koksidiøse".

Figur 15: Fordeling av utrangeringsårsaker for slakta søyer > 1 år

I grafen inngår kun søyer slaktet i 2013, født 2012 eller tidligere. 40 187 søyer har registrert utrangeringsårsak, noe som utgjør 55 % av søyene som ble slaktet i 2013.

PRODUCTION RESULTS IN HERDS REPORTING TO THE NORWEGIAN SHEEP RECORDING SYSTEM

The Norwegian Sheep Recording System was established in the 1950's. It provides a "best practice tool" in order to improve performance in the livestock and also in selection of breeding animals. Approximately 28 % (3 923 herds) of Norwegian sheep farms and 45 % (314 823) of all ewes > one year of age were registered in the database in 2013, reporting herd productions results.

Tabell 27: Mean production results, mated ewes 2013

Year	2013
Lambs born, nbr	2,11
Stillborn, %	4,75
Liveborn lambs, nbr	2,01
Lamb mortality indoor, %	3,64
Lamb mortality spring pasture, %	1,07
Lamb mortality summer pasture, or missing information, % 1)	10,95
Avg. date of birth	28.04.2013
Birthweight, kg	4,7
Weight onlet spring pasture, kg	18
Age at weighing spring pasture, days	42,4
Growth birth - springpasture, gram/day	311
Autumn weight, kg	42,6
Corr.autumn weight, kg – corrected to 145 days of age	44,1
Age autumn weight, days	139,3
Growth spring pasture – autumn pasture, gram/day	252
Growth birht - autumnweighing, gram/day	272
Slaughter weight, kg	19,4
Corrected slaughter weight, kg (corrected to 160 days of age)	19,3
Age at slaughter, days	160,8
EUROP slaughter class	8,5 (R+)
EUROP fatgroup	6,1 (2+)
Lambs weaned per ewe (bottle raised lambs excluded), nbr	1,6
Lambs weaned per ewe (bottle raised lambs included), nbr	1,7
Kg weaned per ewe (bottle raised lambs excluded), kg	68,4
Corrected kg weaned per ewe (bottle raised lambs excluded), kg	70,7
Kg weaned per ewe (bottle raised lambs included), kg	72,3
Corrected kg weaned per ewe (bottle raised lambs included), kg	74,9

1) Lambs with no autumn weight or slaughter weight are defined as lost on summer pasture.

SAUEKONTROLLEN

 ANIMALIA
SAUEKONTROLLEN

SAUEKONTROLLEN

Sauekontrollen er den landsomfattende husdyrkontrollen for sau. Kontrollen er åpen for alle saueholdere i Norge. Medlemskapet organiseres via slakteriene, mens Animalia har den sentrale administrasjonen.

Sauekontrollen Web er et nettbasert registreringsverktøy som er tilgjengelig for alle medlemmer i Sauekontrollen. Du kan velge å registrere besetningsopplysninger selv direkte i Sauekontrollen Web, registrere i PC program eller la rådgiver registrere for deg. Alt du trenger er en PC med internetttilgang.

Som medlem i Sauekontrollen får du:

- Enklere registrering som krever mindre arbeid
- Automatisk overføring av slaktedata og avlsindekser
- Nyttige rapporter og noteringslister
- God oversikt over din besetning

For mer info se www.animalia.no/sauekontrollen